

Achtergrondinformatie bij totaalbeelden IBT 2023

Het totaalbeeld 2023 gaat over het toezichtjaar 2022. Op basis van de uitkomsten van de toetsing zijn risico's en/of verbeterpunten benoemd, die dit jaar (2023) moeten worden opgepakt.

Kleur domeinen

Per domein kunnen de kleuren groen, oranje of rood worden toegekend. De kleuring heeft een signaalfunctie, en is niet bedoeld als 'goed' of 'fout'. Wanneer een domein oranje of rood kleurt, dan betekent dat dat de provincie risico's ziet waarop in haar ogen actie nodig is en waarover de provincie, in aansluiting op het beoordelingskader IBT, in gesprek gaat met de gemeente.

Voor het domein financiën geldt dat GS, in het kader van het provinciale financieel toezicht, de gemeenten in december 2022 geïnformeerd hebben of zij in 2023 onder repressief of preventief toezicht valt. In het geval van preventief toezicht, is de score op IBT-financiën rood. Bij repressief toezicht zijn groen en oranje mogelijk.

Kleur totaalbeeld

Ook het totaalbeeld zelf heeft een kleur (eindkleur). Uiteraard is een goede uitvoering van taken op alle domeinen van belang. Om recht te doen aan de verschillen is ervoor gekozen om bij het bepalen van de eindkleur de domeinen verschillend mee te laten wegen:

- Financiën weegt het zwaarst (gewicht 3), omdat dit doorwerkt op alle gemeentelijke beleidsterreinen.
- Wabo en Wro wegen middelzwaar (gewicht 2 per domein). Wabo, omdat dit de gezondheid en veiligheid betreft en dit domein sinds 1 oktober 2012 ook flink is uitgebreid door overdracht van de taken van de Inspectie Leefomgeving en Transport. Wro, vanwege de grote invloed op de leefomgeving en de provinciale belangen die hiermee gemoeid zijn.
- Informatie- & archiefbeheer, huisvesting statushouders en monumenten wegen het minst zwaar (gewicht 1 per domein).

De berekening is als volgt:

Domeinen:	Groen	Oranje	Rood
Financiën	0 punten	3 punten	6 punten
Wabo	0 punten	2 punten	4 punten
Wro	0 punten	2 punten	4 punten
Archief	0 punten	1 punt	2 punten
Statushouders	0 punten	1 punt	2 punten
Monumenten	0 punten	1 punt	2 punten

Laag toezichtregime < 5 punten	Gemiddeld toezichtregime, 5 - 9 punten	Hoog toezichtregime, > 10 punten
--	---	--

Relevante ontwikkelingen

Algemeen

Inwerkingtreding nieuwe Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2024. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen en dit raakt daarom de IBT-domeinen Wabo, Wro en Erfgoed. Zowel gemeenten als provincie bereiden zich voor op de invoering van de Wet en de consequenties die dit heeft voor het IBT-beoordelingskader. Aanpassing van het IBT-beoordelingskader zal na overleg met de gemeenten plaatsvinden.

De Omgevingswet gaat ook Archief raken omdat er verschuiving van bevoegd gezag op bodemtaken plaatsvindt. Dit heeft consequenties voor de status van archieven die zich nu nog bij de provincie bevinden maar overgedragen cq vervreemd moeten worden naar gemeenten. Het is nog niet bekend in welke vorm dit exact moet plaatsvinden.

Inwerkingtreding Wet Digitale Overheid (WDO):

Ook voor deze wet geldt dat de inwerkingtreding van deze wet nog niet van invloed zal zijn op het komende IBT jaar. Op 21 maart 2023 heeft de Eerste kamer met het wetsvoorstel ingestemd. De wet treedt op 1 juli 2023 in werking. Inwerkingtreding zal gefaseerd plaatsvinden. Met de gemeenten zal daarom – in lijn met hetgeen is afgesproken in de Bestuursvereenkomst IBT – het gesprek opgestart worden over het opnemen van deze wet in het beoordelingskader IBT.

Relevante ontwikkelingen per IBT-domein

Financiën

De begrotingen 2023 (en/of de meerjarenramingen 2024 – 2026) van de 25 Overijsselse gemeenten, voldoen aan de wettelijke eis van structureel en reëel evenwicht.

Alle gemeenten hebben last van de negatieve effecten van het sociaal domein (voornamelijk Jeugd), de gevolgen van het corona-virus en de (neven) effecten van de oorlog in Oekraïne. De gesprekken tussen het Rijk en de gemeenten ten aanzien van de tekorten op jeugd hebben gelijk aan vorig jaar voor de korte termijn een resultaat opgeleverd. De gemeenten krijgen voor 2023 extra middelen. Deze extra middelen hebben een fors positief effect op de structurele begrotingspositie 2023 van de gemeenten. Voor de jaren 2024 en verder zijn er door het Rijk nog geen toezeggingen gedaan, deze zijn afhankelijk van de invulling van de afgesproken hervormingsagenda.

In de vervolgesprekken tussen het Rijk, de VNG en het IPO is afgesproken dat de gemeenten voor de jaren 2024 en verder een stelpost mogen opnemen. Door het toestaan van deze stelpost zien wij dat bij het merendeel van de gemeenten de meerjarenramingen (2024-2026) structureel sluitend zijn. Verder zien wij dat de door de VNG aangezwengelde discussies rondom de opschalingskorting en de tekorten op de WMO door het Rijk zijn doorgeschoven. Daarnaast heeft het Rijk een nieuwe financieringsystematiek voor gemeenten aangekondigd. Bij de aankondiging heeft het Rijk al een voorschot genomen door het gemeentefonds voor het jaar 2026 te verlagen. Tegen deze wijze van werken is geageerd met als resultaat dat het Rijk bij de septembercircularisatie 2022 gemeentefonds, eenmalig, een bedrag van 1 miljard extra aan het gemeentefonds heeft toegevoegd voor het jaar 2026. In het financiële beeld van een aanzienlijk deel van de Overijsselse gemeenten is dit, vanwege het late bekend worden, niet meegenomen.

Gezien de hoeveelheid extra geld gemeentefonds die er het afgelopen jaar extra naar gemeenten is gegaan kunnen wij voor het eerst sinds jaren spreken van een situatie dat gemeenten geen moeite hebben om een sluitende begroting 2023 vast te stellen. Ook het beeld na 2023 ziet er door de extra middelen vanuit het gemeentefonds, het toestaan van een stelpost jeugd (hervormingsagenda) en de extra € 1 miljard uit de septembercircularisatie gemeentefonds rooskleurig uit. Vinger aan de pols houden is en blijft gewenst.

Wabo:

Binnen het domein Wabo spelen er diverse ontwikkelingen:

Adviescommissie VTH o.l.v. Van Aartsen: Deze commissie heeft in maart 2021 het rapport 'om de leefomgeving' aangeboden. De commissie doet tien aanbevelingen om te komen tot een toekomstvast, effectief, slagvaardig en toekomstgericht VTH-stelsel. In het eerste kwartaal van 2022 is met alle partijen overlegd over de structuur waarin samengewerkt wordt aan de opvolging van de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen. Dit heeft geleid tot het interbestuurlijk programma. Dit interbestuurlijk programma is een samenwerking van het Rijk, VNG, IPO en OD-NL samen. In het interbestuurlijk programma wordt gewerkt aan de concretisering en uitvoering van 9 van de 10 aanbevelingen van de commissie Van Aartsen

Omgevingswet: De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat gepland voor 1 januari 2024. De huidige 26 wetten, onder meer milieu, ruimtelijke ordening, natuur, water en bouwen worden teruggebracht naar één wet. Dit betekent dat er in 2023 door de gemeenten veel werk verzet moet worden op de voorbereiding van de Omgevingswet, zoals aansluiting op het digitale stelsel (DSO) en participatie van belanghebbenden.

Daarnaast zullende huidige VTH-beleidsdocumenten inclusief strategieën aangepast moeten gaan worden aan de Omgevingswet en zal de wettelijke grondslag van uw beleidsregels en verordening(en) mogelijk moeten worden herzien.

Wet kwaliteitsborging bouwen: Daarnaast treedt gelijktijdig met de Omgevingswet op 1 januari 2024 de Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) stapsgewijs in werking. De Wkb heeft als doel de bouwkwaliteit en het bouwtoezicht te verbeteren door inschakeling van private kwaliteitsborgers. Daarnaast wordt de aansprakelijkheid van aannemers ten opzichte van particulieren en professionele opdrachtgevers uitgebreid. De wet gaat gefaseerd in. De Wkb geldt bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet eerst alleen voor nieuw te bouwen bouwwerken in de laagste risicoklasse (gevolgklasse 1). Het verbouwen van bouwwerken in gevolgklasse 1 zal een half jaar later onder de Wkb komen. daarna volgen eventueel de meer complexe bouwwerken. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het toezicht op de bestaande bouw en omgevingsveiligheid en blijft het bevoegd gezag.

Wro:

Evenals vorig jaar wordt ook dit jaar naar de drie onderdelen gekeken die rechtsreeks uit de wet voortvloeien: actualiteit van structuurvisies en/of omgevingsvisies, bestemmingsplannen en het toezichts- en handhavingsskader.

Het nalevingstoezicht wordt sinds vorig jaar strenger beoordeeld. Voor de provincie is inzicht in het nalevingstoezicht van belang omdat dit de beleidscyclus sluitend maakt. De nadruk blijft liggen op de voorkantsamenwerking.

Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Gemeenten moeten uiterlijk 1 januari 2025 een omgevingsvisie hebben conform de eisen uit de Omgevingswet. Gemeenten zijn druk bezig met de implementatie van de Omgevingswet.

Informatie- en Archiefbeheer:

Langzaam maar gestaag neemt het aantal gemeenten met een aangewezen (gediplomeerde) archivaris toe. Geredeneerd vanuit de nieuwe Archiefwet – waarin lagere overheden verplicht worden een archivaris als horizontaal toezichthouder aan te wijzen – is dat een goede ontwikkeling. Neveneffect van deze ontwikkeling is dat de situatie ten aanzien van het informatie- en archiefbeheer daardoor ook kritischer wordt beoordeeld. Met als gevolg dat er sneller sprake is van het signaleren van meerdere aandachtspunten op dit domein, wat weer leidt tot een oranje beoordeling in het kader van interbestuurlijk toezicht. Hierdoor ontstaat de paradoxale situatie dat in deze gevallen oranje aangeeft dat er sprake is van dieper inzicht in verbeterpunten, in plaats van dat de situatie is verslechterd ten opzichte van een eerdere groene beoordeling. Door met elkaar de dialoog te blijven voeren over de onderliggende argumenten voor de toegekende kleur, leidt samen optrekken tot verhoging van de kwaliteit van het openbaar bestuur.

Als (uitgestelde) datum voor de inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet wordt nog uitgegaan van 1 juli 2024. De wet ligt sinds 2021 voor in de Tweede Kamer, maar leidt nog tot discussie over gemaakte keuzes en de door de Kamer uitgesproken wens om de minister van BZK mede-ondertekenaar van deze wet te laten zijn. Daarbij is gekozen voor het behandelen van een totaalpakket, inclusief een uitgewerkte Archiefregeling en nieuw Archiefbesluit. Deze worden in 2023 verder in detail uitgewerkt. Mogelijke verdere vertraging lijkt te ontstaan nu op initiatief van de Rijkscommissaris Informatiehuishouding de roep is versterkt om toe te werken naar een Algemene Informatiewet om het complexe en diverse woud aan informatiewetten te stroomlijnen en beter af te stemmen op Europese wetgeving die op dit terrein op ons afkomt in de komende jaren.

De Wet Open Overheid (Woo) is per 1 mei 2022 in werking getreden en verlangt van overheden dat de informatiehuishouding op orde is om voor een flink aantal categorieën van informatie deze actief binnen 14 dagen na vaststelling te kunnen publiceren. Een nulmeting door de VNG laat zien dat de processen hiervoor in veel gevallen nog niet op orde zijn. Met de Woo is de Wet Openbaarheid van Bestuur (Wob) ingetrokken.

Huisvesting statushouders:

Gemeenten geven aan te opereren op een 'krappe' woningmarkt met een lage beschikbaarheid van huurwoningen die geschikt zijn voor doelgroepen waaronder statushouders. Er wordt benoemd dat er krapte is in 'brede' zin in het aanbod van huurwoningen, ook ten aanzien van huurwoningen voor jongeren, gezinnen, spoedzoekers en andere doelgroepen.

Een aantal gemeenten geeft aan een knelpunt te voelen met betrekking tot het huisvesten van grote gezinnen. Er wordt beargumenteerd dat het moeizaam is om voor grote gezinnen (van 8 of meer personen) geschikte en passende woonruimte te vinden.

De taakstelling voor huisvesting is hoog en de druk op de opvang is groot, gemeenten hebben daarom extra inzet getoond om de taakstelling te halen en te kijken naar creatieve oplossingen op het gebied van flexwonen. Een aantal gemeenten heeft zelfs een extra groep statushouders gehuisvest bovenop de wettelijke taakstelling.

Erfgoed

Belangrijk aandachtspunt zijn de ontwikkelingen richting de Omgevingswet: we proberen te achterhalen in hoeverre gemeenten erfgoed goed hebben betrokken bij hun voorbereiding hierop. Andersom gaan we zelf ook na hoe we binnen IBT kunnen meebewegen op deze ontwikkeling.

Ook is er vanuit de provincies gezamenlijk aandacht voor het IBT domein erfgoed. Zo wordt er gekeken of er een meer eenduidige aanpak gevonden kan worden en hierbij een gedeelde (minimale) vorm van toezichtskader. De provincies staan hier op dit moment nog verschillend in, de vraag is dus of deze gezamenlijkheid gevonden kan worden.